

Vraag nr. 72
van 23 december 2004
van mevrouw AN MICHIELS

Geweld op school – Omvang en maatregelen

"Veiligheid op school" haalde de laatste maanden meermaals de pers. Het ging dan vooral om agressie ten aanzien van leerkrachten, maar ook om agressie naar medeleerlingen en zelfs de (verkeers)veiligheid rond de schoolpoort was aan de orde. Nu wil ik de zaken niet overroepen, maar één en ander stemt toch tot nadenken.

Het merendeel van de incidenten met agressie naar leerkrachten speelde zich af in één (Franstalige) Brusselse school. Maar ook een school uit Hasselt haalde de pers door een gelijkaardige situatie : een lerares met 31 jaar ervaring wordt door een leerling bedreigd, zo erg dat ze niet meer naar school durft. Ook deze lerares diende klacht in bij de politie en roept haar collega's die iets gelijkaardigs meemaakten op om ook klacht in te dienen. "Zodat onderwijs- en gerechtskringen eindelijk wakker worden". Een ander incident is zo mogelijk nog schrijnender : kleine jongens die een kleutertje een beenbreuk schoppen. De schoolpoort was op slot (gezien de onveilige verkeerssituatie), zodat ouders niet tussenbeide konden komen. Er was geen juf in toezicht, omdat ze uit de verste klas moest komen en niet op twee plaatsen tegelijk kon zijn. Onlangs lazen we ook nog dat een leerling veroordeeld werd omdat hij zijn leerkracht aangevallen en verscheidene breuken geschopt had.

Deze feiten worden echter steeds geminimaliseerd door te zeggen dat het slechts om "enkele gevallen" gaat.

1. Bestaan er cijfers over "geweld op school", zowel agressie van leerlingen naar leerkrachten, als van leerlingen onderling, als van leerkrachten naar leerlingen ? Zo ja, kan de minister ze meedelen ?
2. Is er een evolutie merkbaar gedurende de laatste jaren ?
3. Is de minister op de hoogte van het feit dat leerkrachten vaak op twee plaatsen tegelijk moeten zijn omdat zij én les moeten geven in hun klas tot het belsignaal én bij datzelfde belsignaal op de speelplaats moeten staan ?

Welke initiatieven zijn reeds genomen om dergelijke situaties in de toekomst onmogelijk te maken ?

4. Welke maatregelen zijn er genomen om geweldadige incidenten in de toekomst te vermijden ?
5. Welke maatregelen heeft de Vlaamse Regering genomen om de door agressie getroffen leerkrachten individueel te begeleiden bij de verwerking van een dergelijk trauma ?
6. Bestaan er maatregelen om leerlingen die door agressie getroffen worden, te begeleiden ?

Antwoord

1. Mijn administratie beschikt enkel over cijfergegevens met betrekking tot het aantal meldingen en vragen die binnenlopen op het Steunpunt Grensoverschrijdend Gedrag op School. Wij hebben geen zicht op het aantal incidenten dat bij de politie of verzekeringsmaatschappijen gemeld wordt.

Het steunpunt Grensoverschrijdend Gedrag op School treedt op als laagdrempelig meldpunt voor gedupeerden van anti-sociaal gedrag allereerst, of hun omgeving. Voorts wordt ook de aard van de meldingen en informatievragen bijgehouden.

Het voorbije werkjaar werden 162 meldingen op het personeelsniveau geregistreerd, waarvan 152 om pestgedrag, agressie of verregaande conflictsituatie gingen, en 9 om OSG (*ongewenst seksueel gedrag – red.*).

11 meldingen betroffen ongewenst gedrag van leerlingen gericht aan personeel: 6 feiten van agressie, 3 pesterijen, 1 OSG en 1 geval van stalking.

Onder leerlingen hebben we weet van 53 klachten, waarvan 4 van OSG 49 meldingen van pesterijen en agressie door medeleerlingen.

Bij 87 meldingen ging het om ongewenst gedrag van volwassenen naar leerlingen. 62 betroffen agressie en pesterijen, 13 OSG en 12 klachten waren bezwaren tegen regels en sancties.

2. Voor het derde jaar op rij is er een stijging van de oproepen – en dan voornamelijk de klachten – die bij het Steunpunt binnenlopen. In 2004 waren er in totaal 386 oproepen. In 2003 waren er dat 359 over het hele jaar, in 2002 noteerde vzw Limits 292 oproepen over twaalf maanden.

Ik verwijs hier naar mijn antwoord op de recente vraag over pesten van Luk Van Nieuwenhuyzen, waarin ik meegaf dat het Steunpunt de vastgestelde toename hoofdzakelijk toeschrijft aan de toegenomen bekendheid van de dienstverlening (*vraag nr. 68 van 21 december 2004, zie blz. 1181 – red.*). De voorbije jaren kreeg het Steunpunt Grensoverschrijdend Gedrag op School de nadrukkelijke opdracht om te sensibiliseren over de problematiek van geweld, pesten en ongewenst seksueel gedrag en om aan zijn naambekendheid te werken. In die zin is de stijging van het aantal oproepen een graadmeter voor de laagdrempeligheid van de dienstverlening, veeleer dan voor een alarmerende toename van de problematiek. Wat ook een effect heeft, is het in werking treden van de federale wet van 11 juni 2002 over pesten, geweld en ongewenst seksueel gedrag op het werk, dat het aantal oproepen met informatieaanvragen gevoelig doet toenemen.

3. Inspanningen van een school om een goed systeem op te zetten van toezicht zijn nodig, maar ze kunnen nooit compleet garanderen dat incidenten uitgesloten zijn. Voor geweldplegingen die binnen de schoolcontext worden gepleegd, is nu eenmaal de school – indien er echt sprake is van een persoonlijke fout – een personeelslid aansprakelijk.
- 4, 5 6.- Scholen hebben een grote autonomie op het vlak van hun reilen en zeilen, met name hun beleid, hun pedagogisch project, hun personeelszaken. Inzake personeels-aangelegenheden voeren een school(engroep) en inrichtende macht een beleid binnen het kader waarin arbeidsrechtelijk wordt voorzien. Voor de behandeling van klachten van agressie, ongewenst seksueel gedrag, pesterijen, mobbing, ... op het werk werden er in het kader van de nieuwe wetgeving vertrouwenspersonen en preventieadviseurs aangeduid. Voor de problematiek van anti-sociaal gedrag moet elke school sinds die nieuwe wet ook een beleidsplan hebben.

Als overheid hebben wij het beleid dat scholen terzake moesten ontwikkelen ook daadwerkelijk willen ondersteunen. In die context hebben we samen met het Steunpunt een *Beleidsplan ter preventie en bestrijding van geweld, pesten en ongewenst seksueel gedrag op school* uitgetekend. De map, die in papieren versie gratis naar alle scholen ging, reikt bij verschillende probleemszenario's een stappenplan aan, dat toont hoe de betrokken onderwijsactoren best ingrijpen. Het plan omvat niet enkel curatieve kaders, maar gaat ook in op het preventieve beleid dat een schoolinstelling kan voeren. De map doet diverse suggesties voor vorming en didactisch materiaal. De tekst is ook integraal te downloaden van de website van het departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap: <http://www.ond.vlaanderen.be/beleidsplanosg>

Leerlingen kunnen voor ondersteuning aankloppen bij hun CLB (Centrum voor leerlingenbegeleiding – red.), hun schoolteam of directie. Personeel kan, zoals geschetst, terugvallen op de ondersteuning die binnen hun school/vanuit de koepel geboden wordt. Maar gedupeerden, jong en oud, kunnen alleszins voor begeleiding ook terecht bij de centra voor slachtofferhulp die elk gerechtelijk arrondissement telt.

De mogelijkheden van een minister van Onderwijs en Vorming en van de Vlaamse overheid om sterk sturend op te treden bij de preventie van crisissituaties en anti-sociaal gedrag in scholen zijn gering. Niettemin wensen we scholen dus met raad en daad bij te staan. Als aanvulling op wat er is aan vangnet, schoolintern en -extern, bieden we de dienstverlening van het Steunpunt. Slachtoffers (en mensen uit hun omgeving) kunnen er telefonisch hun verhaal doen. Vaak worden zij doorverwezen naar een geschikte instantie of persoon, maar het Steunpunt heeft de mogelijkheid om indien dat door een partij gewenst is, informeel op het terrein te bemiddelen bij klachten. Voorts organiseert het Steunpunt in mijn opdracht vorming om de deskundigheid van directies, leerkrachten, vertrouwenspersonen en preventieadviseurs te ondersteunen.

Een deel van de dienstverlening speelt alvast in op de noden op het terrein voor informatie over allerlei facetten van de problematiek. Daarnaast onderneemt de Vlaamse overheid

nog initiatieven die gericht zijn op stimuleren en sensibiliseren. In het onderwijstijdschrift *Klasse* wordt de problematiek van geweld op school, of geweld bij jongeren geregeld aangekaart. Daarnaast ging in het najaar 2004 een dvd met kortfilm en educatieve map naar alle secundaire scholen, om pesten bespreekbaar te maken/houden onder jongeren en tussen jongeren en hun leerkrachten.

In opdracht van mijn voorganger, Marleen Vanderpoorten, zocht de KULeuven (Katholieke Universiteit Leuven – red.) naar nieuwe vormen van reageren op tuchtproblemen in de school. Vanuit de vaststelling dat de bestaande orde- en tuchtmaatregelen niet altijd voldoen, werden mogelijkheden voor herstelgerichte maatregelen binnen het onderwijs nagegaan. De conclusies inspireerden de passage in mijn beleidsnota waarin ik aankondig dat ik methodieken als time-outprojecten en het herstelgericht groepsoverleg (in het secundair onderwijs) meer structureel wil gaan verankeren. *Time-out* biedt de mogelijkheid aan leerlingen die een grondig verstoorde relatie hebben met de school, om hun leertijd voor een afgebakende periode buiten de school door te brengen, terwijl tegelijk gewerkt wordt aan de relatie tussen de school en de leerling.

De scholen kunnen orde- en tuchtmaatregelen nemen bij leerlingen die probleemgedrag stellen. Scholen hebben wegens hun opvoedkundige missie een bijzondere positie ten aanzien van gewelddaden van jongeren. Het resultaat van een strikt juridische aanpak heeft ook zijn beperkingen, vandaar dat we bekijken onder welke voorwaarden herstelgericht groepsoverleg best toegepast wordt in het onderwijs. Scholen moeten vertrouwd raken met het herstelrechtelijk denken, moderators dienen te worden opgeleid, de methodiek moet verder aangepast worden voor de onderwijscontext. De aanpak die op herstelrecht is gebaseerd, richt zich in de eerste plaats op het herstellen van de schade en het leed die door het gedrag zijn veroorzaakt.

Ten slotte wil ik melding maken van het project "Preventie van anti-sociaal gedrag op school" dat in januari 2001 van start is gegaan onder de naam "Scholen voor Jongeren -Jongeren voor Scholen", kortweg "Jo-Jo". Jongeren die

de school voortijdig verlaten hebben of geen hogere studies na het secundair onderwijs hebben aangevat, jongeren van allochtone afkomst en jongeren uit kansarme gezinnen krijgen de kans om in het onderwijs te werken. Enerzijds wil men deze jongeren laten proeven van een job in het onderwijs en hen zodoende aanzetten voor een eventuele verdere opleiding en tewerkstelling. Anderzijds wil men scholen die te kampen hebben met probleemjongeren een bijkomende werkkracht aanbieden ter bevordering van de onderlinge contacten, die met de buurt en de ouders en algemeen voor het creëren van een positief schoolklimaat. We merken dat de *street credibility* van deze jonge mensen hoog is bij de leerlingen van een school, en ze slagen er vaak in om probleemgedrag en potentiële conflictsituaties te ontmijnen.